

На данашњи дан 1980. године умро је доживотни председник СФРЈ Јосип Броз Тито. Управљао је Југославијом 35 година. Тачан датум његовог рођења није познат, али је рођенданом сматран 25. мај 1892, што је прослављано у складу с јаким култом личности који је систематски грађен током његове владавине. Као аустроугарски каплар учествовао је у Првом светском рату - између осталог и у борбама против српске војске.

Рањен је и заробљен у Русији 1915, после чега је побегао из заробљеништва и учествовао у Октобарској револуцији. У Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца се вратио крајем октобра 1920, када је постао члан Комунистичке партије, а 1937. њен генерални секретар, вољом Стаљина, после смењивања и стрељања Милана Горкића. Радио је 1936. и 1937. у Коминтерни у Москви у време кад је ликвидиран знатан број југословенских комунистичких првака. Као вођа КПЈ предводио је у Другом светском рату Партизански покрет (Народноослободилачка војска). Из рата је изашао као легендарни вођа. Осим борбе против окупатора јединице под његовом командом спровеле су комунистичку револуцију - током и након рата. У заносу револуционарне "правде" нестале су десетине хиљада некомуниста - под маском "борбе против сарадника окупатора" - чиме је у ствари неповратно уништен читав грађански слој. Одбио је Стаљинов притисак 1948, након чега је деценијама добијао значајну финансијску и војну помоћ (војну већином до половине педесетих) од САД. Био је један је од оснивача Покрета несврставања, што је у тадашњим међународним околностима

имало велики значај. У унутрашњој политици оставио је устројство које је на крају разорило Југославију - Устав из 1974. године.

1999 - У ваздушној бици против четири НАТО авиона на небу изнад Ваљева у авиону "Миг 29" погинуо је пилот потпуковник Миленко Павловић, командант 204. ловачког авијацијског пука у Батајници. На радио вези забележене су његове последње речи у неравноправној борби: "Имам их, имају и они мене"... Посмртно је унапређен у чин пуковника.

1471 - Победом присталица династије Јорк у бици код Туксберија над војском династије Ланкастер у "Рату двеју ружа", енглески краљ Едвард IV повратио је круну, збацивши с престола Хенрија VI.

1493 - Папа Александар VI, шпанског порекла, издао је едикт о подели Новог света између Шпаније и Португалије, према којем све новооткривене земље западно од Азора треба да припадну Шпанији.

1825 - Рођен је енглески биолог и филозоф Томас Хенри Хаксли, ватрени поборник теорије Чарлса Дарвина. Снажно се противио традиционалној теологији и сковао је термин "агностицизам" (није спознао) да би описао сопствену позицију. Од 1883. до 1885. био је председник Краљевског друштва (Академија наука). Еволуционистичка схватања изложио је у делу "Место човека у природи". Остала дела: "Еволуција и етика", "Наука и култура", "Приручник компаративне анатомије кичмењака".

1827 - Рођен је енглески истраживач Џон Ханинг Спик, први Европљанин који је у августу 1858. видео афричко језеро Викторија, тврдећи да је оно извориште Нила. Претходно је у јануару исте године с Ричардом Бартоном, који је предводио експедицију, открио језеро Тангањика. Његову теорију о изворишту највеће афричке реке оспоравао је Бартон, који је сматрао да је Тангањика извориште Нила, па је Спик као предводник нове експедиције у јулу 1862. успео да стигне до места на којем Нил истиче из језера Викторија. Уочи расправе двојице истраживача у Краљевском географском друштву у Лондону, Спик је несрећним случајем убио себе у септембру 1864. током лова на јаребице.

1869 - Умро је српски писац и политичар Јован Хаџић, познат и као Милош Светић, први председник Матице српске. Гимназију је учио у Карловцима и Пешти, права у Пешти и Бечу, а докторат права стекао је у Пешти 1826. У више навата био је посланик на српским црквено-народним саборима, али и у Угарском сабору. Био је доследан противник реформе Вука Караџића, и држао је да треба очувати славјаносербско наслеђе. Био је адвокат, директор гимназије у Новом Саду, израдио је Грађански законик Србије (објављен 1844.). Уређивао је "Сербски летопис" (из окриља тог часописа израсла је Матица српска) и Давидовићеву "Голубицу" и покренуо часопис "Огледало сербско". Писао је поезију у псеудокласичарском стилу и преводио класичне ауторе: Хомера, Хорација и Вергилија, као и немачке писце, укључујући Гетеа. Неправедно је ниподаштаван из круга Вукових следбеника иако је био велики национални и културни радник, високих интелектуалних домета.

1891 - У Београду је основана Железничка задруга ради кредитирања особља Српских државних железница, која се одржала до сада упркос низу ратова и промена система.

1903 - Погинуо је Гоце Делчев. У Софији је избачен из војне школе пошто је био социјалистички орјентисан. Касније, због ниског раста није примљен на Војну академију у Београду. Две године био је учитељ, а 1896. је с малом четом почео борбу против

Турака. Залагао се за федерацију балканских земаља. Погинуо је у борби против Турака у мају 1903. три месеца пре избијања Илинденског устанка, чији је почетак одлагао с правом сматрајући да је преурањен и слабо припремљен. Македонци га сматрају својим националним јунаком, али и Бугари.

1919 - Кинески студенти су демонстрирали против одлуке Версајске мировне конференције да немачке поседе у провинцији Шантунг преда Јапану. Акција позната као "Покрет 4. маја", у коју су убрзо укључени и радници, одлучујуће је подстакла оснивање Комунистичке партије Кине у јулу 1921.

1928 - Рођен је египатски државник Хосни Мубарак, председник Египта од 1981, после убиства Анвара ел Садата.

1929 - Рођена је америчка глумица холандског порекла Еда Хемстра Хепберн, позната као Одри Хепберн, амбасадор добре воље УНИЦЕФ. Филмови: "Празник у Риму" (Оскар), "Доручак код Тифанија", "Моја драга леди", "Сабрина", "Рат и мир", "Љубав поподне".

1960 - Совјетски лидер Никита Хрушчов објавио је да је 1. маја дубоко изнад територије Совјетског Савеза оборен амерички шпијунски авион "U-2" и да је заробљен пилот Гери Пауерс. Због тога је отказана конференција великих сила у Паризу - Хрушчов је одбио сусрет с председником САД Двајтом Ајзенхауером.

1970 - Америчка Национална гарда убила је четири и ранила 11 студената Универзитета Кент у држави Охајо који су демонстрирали против Вијетнамског рата.

1979 - Вођа британских конзервативаца Маргарет Тачер постала је после победе над лабуристима на парламентарним изборима прва жена премијер у историји Велике Британије.

1982 - Аргентинска армија потопила је у Фокландском рату ракетом британски разарач "Шефилд", усмртивши 20 људи.

1990 - Изборе у Хрватској добила је Хрватска демократска заједница Фрање Туђмана, која се залагала за отцепљење Хрватске од Југославије и негирала уставна права Срба, што је убрзо изазвало сецесионистички и грађански рат.

1999 - Скупштина у Софији одобрила је авионима НАТО коришћење бугарског ваздушног простора у агресији на Србију (СРЈ). Исто је поступила и Румунија, али су румунски аеродроми, због техничке неопремљености, били неупотребљиви.

2002 - Приликом пада нигеријског путничког авиона на град Кано у Нигерији погинуло је 148 људи, од којих 71 у летици, а међу погинулим путницима био је и нигеријски министар спорта Ишаја Марк Аку.

2003 - Швајцарац индијског порекла Дани Бачман примљен је у швајцарску гарду (папину личну гарду) као први њен припадник који није белац током пет векова.

2005 - Бомбаш самоубица усмртио је у ирачком граду Ербилу најмање 60 људи, а повредио више од 150.

2007 - Умро је амерички космонаут Волтер Марти Шира, једини који је летео у свемир са сва три типа америчких космичких бродова, трећи који је облетео Земљу, као и пети амерички космонаут уопште. Први космички лет извео је 3.октобра 1962. бродом "Меркјури-Атлас 8" и направио је шест кругова око Земље. За време другог космичког лета, децембра 1965. године, који је трајао више од 24 часа, Шира је био командир брода "Џемини-6".

2010 - Умро је Предраг Ивановић, српски џез музичар и композитор. Рођен је 1930. године у Београду, дипломирао је аранжирање на колеџу Беркли. Свирао је клавир, трубу, певао и компоновао. Његова најпознатија композиција је "Под сјајем звезда". За филм "Љубав и мода" 1960. направио је аранжман "Девојко мала" такође велики хит.

(Танјуг)